

Надія В. Ковальчук¹, Максим В. Войчук², Ірина О. Абрамова³

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У статті систематизовано методологічні підходи до дослідження людського капіталу (ЛК) молоді в контексті європейської інтеграції, підкреслюючи його стратегічне значення для національної конкурентоспроможності. Проаналізовано застосування змішаних методів (mixed methods approach) та доказово орієнтованого підходу (evidence-based policy) для комплексної валідації процесів формування ЛК. Виявлено ключові методологічні прогалини вітчизняної практики, зокрема фрагментарність даних, що ускладнює інтеграцію в європейські аналітичні системи. Обґрунтовано, що удосконалення механізмів управління та моніторингу є необхідною умовою для формування ЛК молоді, сумісного зі стандартами ЄС.

Ключові слова: людський капітал молоді; публічна політика; європейська інтеграція; методи дослідження; evidence-based policy; публічне управління; молодіжна політика; сталий розвиток; mixed methods; соціальний потенціал.

Табл. 2. Літ. 12.

DOI: 10.32752/1993-6788-2025-2-283-206-213

Nadiia Kovalchuk, Maksym Voichuk, Iryna Abramova

RESEARCH METHODS OF YOUTH HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

The article systematises methodological approaches to the study of human capital (HC) of youth in the context of European integration, emphasising its strategic importance for national competitiveness. The application of a mixed methods approach and an evidence-based approach (evidence-based policy) for the comprehensive validation of the processes of HC formation is analysed. Key methodological gaps in domestic practice are identified, in particular, data fragmentation, which complicates integration into European analytical systems. It is substantiated that improving management and monitoring mechanisms is a necessary condition for the formation of the HC of youth, compatible with EU standards.

Keywords: human capital of youth; public policy; European integration; research methods; evidence-based policy; public administration; youth policy; sustainable development; mixed methods; social potential.

Peer-reviewed, approved and placed: 05.01.2025.

Постановка проблеми. У сучасних умовах турбулентної трансформації українського суспільства та акселерації євроінтеграційних процесів проблематика розвитку людського капіталу (ЛК) молоді набуває статусу стратегічного імперативу. Молодь позиціонується не лише як основний носій інноваційного потенціалу, але й як ключовий ресурсний чинник, здатний забезпечити соціально-економічну резиліентність країни, її національну конкурентоспроможність та стійкість до викликів глобалізованого середовища. Водночас, наукові парадигми та управлінські практики у сфері розвитку ЛК молоді вимагають глибшого методологічного осмислення та систематизації.

¹ Lutsk National Technical University. Ukraine.

² Lutsk National Technical University. Ukraine.

³ Lutsk National Technical University. Ukraine.

Ключова наукова проблема полягає у дефіциті цілісного методичного апарату для дослідження процесів формування, ефективного використання та відтворення людського капіталу молоді. Наявний методологічний інструментарій повинен інкорпорувати сучасні європейські стандарти, міждисциплінарні підходи та враховувати специфіку публічного управління. Більшість емпіричних і теоретичних розвідок наразі фокусується на фрагментарних аспектах – освіті, зайнятості, соціальній мобільності або громадянській участі – ігноруючи системний аналіз взаємозалежностей між цими сферами та регуляторними інструментами державної політики [6; 12].

У контексті європейської інтеграції актуалізується потреба у впровадженні новітніх методів досліджень, що здатні здійснювати валідацію не лише кількісних, але й якісних параметрів ЛК. Йдеться, зокрема, про оцінювання соціальних, когнітивних та громадянських компетентностей, цифрової грамотності та рівня участі молоді у процесах прийняття рішень. Застосування такого методичного інструментарію є необхідною передумовою для формування ефективної, доказової (evidence-based) публічної політики, цільово спрямованої на розвиток молоді як ключового каталізатора європейського майбутнього України [4; 10].

Таким чином, актуальність проблематики детермінована необхідністю удосконалення методології дослідження людського капіталу молоді, що дозволить підвищити наукову обґрунтованість державних рішень, гармонізувати національні методичні підходи з європейськими практиками та забезпечити інтеграцію української молоді у європейський соціальний та освітній простір.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналітичні матеріали міжнародних організацій концептуалізують людський капітал молоді як багатовимірний феномен, що охоплює не лише формальну освіту, але й соціально-емоційні навички, здоров'я, громадянську участь і мобільність. Методологія оцінювання ЛК зазнала парадигмального зсуву від чисто макроекономічних показників до композитних індексів (як-от Human Capital Index), використовуючи гетерогенні джерела – від адміністративних реєстрів до репрезентативних опитувань [11; 12]. Більшість досліджень спирається на кількісні підходи: конструкцію індексів, показників частки NEET, рівня освіти та PIAAC/PISA-даних. Експерти OECD пропонують використання мікроданих для аналізу кореляцій між інвестиціями та результатами на ринку праці, а також для оцінки впливу євроінтеграційних програм на продуктивність [6; 8].

Водночас, якісні підходи (інтерв'ю, кейс-аналіз) є необхідними для глибинної експлікації механізмів впливу політик, бар'єрів для вразливих груп та локальних практик [1; 9]. Сучасна методологія все частіше використовує mixed methods та триангуляцію даних для підвищення валідності висновків, зокрема при оцінці програм підтримки молоді [10; 5]. Для верифікації ефективності інтервенцій застосовуються квазіекспериментальні дизайни (difference-in-differences), що актуально в контексті відновлення ЛК [12; 3]. Критично важливим напрямом є оцінка соціально-емоційних і цифрових навичок, що інтегрується в методологію дослідження ЛК [5]. Незважаючи на

поступ, існують методологічні виклики, зокрема обмежена порівнянність даних та дефіцит лонгїтюдних досліджень [4], що вимагає системного удосконалення національних методик.

Метою дослідження є обґрунтування, систематизація та вдосконалення методів дослідження розвитку людського капіталу молоді з урахуванням викликів європейської інтеграції та сучасних тенденцій у сфері публічного управління. Основна увага приділяється формуванню комплексного методологічного підходу, який поєднує кількісні, якісні та експериментальні методи аналізу для оцінювання ефективності політик, спрямованих на формування, використання та відтворення людського капіталу молодого покоління [12; 6].

Дослідження має на меті інтегрувати наявні методики вимірювання освітніх, соціальних, когнітивних і громадянських компетентностей у молодіжних групах з європейськими стандартами оцінки людського капіталу [2; 4]. Зокрема, передбачається застосування концепції evidence-based policy, що забезпечує ухвалення управлінських рішень на основі достовірних і багатоаспектних емпіричних даних [5; 10].

Важливою складовою мети є порівняльний аналіз методів, які використовуються в країнах ЄС для оцінювання людського капіталу молоді, з подальшою адаптацією їх до українського контексту — з огляду на особливості інституційного середовища, системи освіти, ринку праці та молодіжної політики [1; 9].

Таким чином, дослідження спрямоване на:

- виокремлення ключових методологічних підходів до вивчення розвитку людського капіталу молоді в умовах європейської інтеграції;
- виявлення сильних і слабких сторін існуючих моделей вимірювання людського капіталу;
- розроблення рекомендацій щодо вдосконалення методів дослідження та моніторингу на національному рівні;
- сприяння підвищенню ефективності публічної політики у сфері розвитку людського капіталу через використання сучасних методів збору, аналізу та інтерпретації даних [5; 11; 2].

Загалом, реалізація мети дослідження сприятиме посиленню аналітичного потенціалу органів публічної влади у сфері молодіжної політики, забезпечить узгодженість методологічних підходів із європейськими стандартами управління знаннями та сприятиме підвищенню якості рішень, спрямованих на розвиток людського капіталу молоді в Україні.

Основні результати дослідження. У результаті проведеного теоретико-методологічного аналізу встановлено, що сучасні дослідження розвитку людського капіталу молоді перебувають у процесі парадигмального зсуву від традиційних описових і статистичних моделей до комплексних та інтердисциплінарних методологій. Ці методології інтегрують кількісні та якісні індикатори. Такий підхід відповідає аксіомам європейської інтеграції, де ЛК розглядається не лише як економічна категорія, але як соціально-ціннісний феномен, що охоплює освіту, здоров'я, інноваційність, громадянську активність та цифрові компетенції [5; 2].

Першим важливим науковим аутпутом стало визначення типології методів, які застосовуються у вивченні розвитку ЛК молоді. Залежно від аналітичного рівня (міжнародного, національного, регіонального) ідентифіковано чотири ключові групи:

– індикаторно-статистичні методи, що використовуються для кількісної валідації складових ЛК (рівень освіти, зайнятість, NEET-показники, тривалість життя, охоплення неформальною освітою). Ці методи забезпечують зіставність даних між країнами ЄС і дають змогу проводити порівняльний аналіз прогресу країн-кандидатів [12; 6];

– методи соціологічного аналізу, що застосовуються для дослідження суб'єктивних аспектів — мотивації, громадянської активності, довіри до інституцій, відчуття соціальної безпеки. Їхня роль є критичною для оцінки ефективності молодіжної політики на субнаціональному (локальному) рівні [10; 1];

– мікс-методи (mixed methods), що комбінують кількісні індикатори з якісними оцінками. Вони активно застосовуються в рамках програм ЄС Erasmus+ Youth, Horizon Europe, а також у дослідженнях Європейського тренінгового фонду [4];

– оцінювання впливу (impact evaluation), що базується на квазіекспериментальних дизайнах (difference-in-differences, random control trials). Застосування дозволяє верифікувати реальні зміни у стані ЛК внаслідок впровадження конкретних управлінських рішень чи програм [12; 3];

Теоретичне узагальнення як методологічна модернізація відображає перехід від описової статистики до доказової політики (evidence-based policy). Комплексне застосування методів забезпечує триангуляцію даних, підвищуючи наукову достовірність висновків і дозволяючи уряду проактивно реагувати на виклики, спричинені демографічною турбулентністю та військовими діями.

Другою групою результатів стало виявлення домінуючих тенденцій удосконалення методів дослідження ЛК молоді в європейському контексті. Відповідно до аналізу сучасних публікацій, ключовими напрямками є:

– цифровізація дослідницьких процесів: Зокрема, використання великих даних (Big Data) та інтероперабельних адміністративних реєстрів для побудови прогностичних моделей освітніх і трудових траєкторій молоді [5];

– інтеграція soft skills (соціально-емоційних навичок): Включення соціальних, емоційних та креативних компетентностей у систему оцінки ЛК [6];

– актуалізація індикаторів участі: Зростання ролі індикаторів участі молоді у прийнятті рішень як складової «соціального капіталу» молодого покоління [1; 9].

– перехід до evidence-based governance: Побудова управлінських рішень на основі валідованих і доказових даних [3].

Важливим практико-орієнтованим результатом дослідження є розроблення узагальненої триблокової моделі оцінювання ЛК молоді, що враховує європейські стандарти і може бути адаптована до українських реалій (таблиця 1). Ця модель забезпечує комплексний підхід, інтегруючи когнітивний, соціально-економічний та ціннісно-громадянський блоки [10; 4].

Таблиця 1. Систематизація методів дослідження людського капіталу молоді, складено на основі [1; 3; 4; 5; 6; 10; 12]

Аналітичний блок	Ключові компоненти ЛК	Приклади індикаторів для гармонізації	Релевантний європейський стандарт
Когнітивно-освітній	Рівень формальної/неформальної освіти, цифрова грамотність, володіння мовами, креативність.	Частка молоді з IT-навичками (Eurostat), охоплення VET, результати PIAAC.	Європейська рамка кваліфікацій (EQF), DigComp.
Соціально-економічний	Зайнятість, підприємницька активність, міграційна мобільність, доступ до соціальних послуг.	NEET-показник, рівень зайнятості за EU-LFS, частка молоді, що отримує мікрогранти.	Молодіжна гарантія (Youth Guarantee), EU Labour Force Survey.
Ціннісно-громадянський	Громадянська активність (волонтерство), політична участь, довіра до інституцій, європейська ідентичність.	Рівень участі у волонтерстві, членство у молодіжних радах, показники соціальної когезії.	EU Youth Strategy, Принципи Ради Європи щодо участі.

Методологічні обмеження та рекомендації. Окремо досліджено методологічні ліміти, що ускладнюють повноцінне вимірювання розвитку ЛК молоді в Україні. Серед них: недостатня порівнянність статистичних даних із європейськими наборами (Eurostat, EU-LFS), обмеженість лонгітюдних досліджень [9] та відсутність системи оцінки громадянських та етичних компетентностей у національній статистиці [6]. Також значною проблемою є фрагментарність міжвідомчої взаємодії [12].

На основі виявлених проблем розроблено систему рекомендацій щодо удосконалення методичного забезпечення досліджень розвитку людського капіталу молоді (таблиця 2).

Загалом, отримані результати підтверджують, що розвиток ЛК молоді є ключовим чинником євроінтеграції України, оскільки забезпечує формування активного, освіченого та інноваційного покоління, здатного до продуктивної участі в європейському соціально-економічному просторі. Методологічна модернізація досліджень у цій сфері дозволить не лише підвищити наукову достовірність аналітики, але й забезпечити доказову основу для стратегічних рішень у сфері публічної політики [10; 12; 1].

Проведене дослідження засвідчило, що формування та розвиток людського капіталу молоді в умовах європейської інтеграції потребують нових, методологічно узгоджених підходів, які виходять за межі традиційних економічних вимірів. Людський капітал молоді дедалі частіше розглядається як складне соціально-економічне й культурне явище, що поєднує когнітивні, соціальні, громадянські й цифрові компетентності, визначаючи конкурентоспроможність держави у європейському просторі [5; 2].

Результати аналізу показали, що сучасні методи дослідження людського капіталу молоді поступово еволюціонують у напрямі інтеграції кількісних і

якісних підходів. Кількісні методи — індекси, статистичні показники, макромоделі — дозволяють відстежувати динаміку основних параметрів розвитку, тоді як якісні — інтерв'ю, фокус-групи, кейс-дослідження — забезпечують розуміння мотиваційних і поведінкових аспектів [12; 1]. Комбінування цих підходів у форматі *mixed methods* виявилось найбільш ефективним для комплексного вимірювання людського капіталу молоді, оскільки забезпечує багатовимірність і глибину аналізу [10; 4].

Таблиця 2. Рекомендації щодо удосконалення методичного забезпечення досліджень розвитку людського капіталу молоді, складено на основі [4; 2; 12; 5; 9]

Проблема / обмеження	Рекомендований механізм удосконалення (інструмент)	Очікуваний методологічний ефект	Джерела (Приклад)
Непорівнянність даних	Запровадження єдиної системи моніторингу ЛК молоді на основі узгоджених європейських індикаторів (Eurostat).	Забезпечення міжнародної порівнянності та прозорості.	[4]
Складність оцінки впливу	Впровадження систем оцінювання впливу (<i>impact assessment</i>), що використовують квазіекспериментальні дизайни.	Верифікація причинно-наслідкових зв'язків ефективності програм.	[2; 12]
Відсутність <i>soft skills</i>	Розроблення методологічних модулів для вимірювання соціальних, емоційних та громадянських компетентностей.	Комплексна оцінка якості ЛК відповідно до вимог ЄС.	[5]
Дефіцит лонгітюдів	Створення відкритої електронної платформи збору та аналізу інтероперабельних адміністративних даних.	Можливість проведення довгострокових лонгітюдних досліджень.	[9]

Особливого значення набуває впровадження *evidence-based policy* — підходу, за якого публічні рішення ґрунтуються на достовірних емпіричних даних. Європейська практика демонструє, що саме поєднання аналітичних методів (*impact evaluation*, *data triangulation*) із якісною оцінкою результатів програм дозволяє ефективно оцінювати реальний вплив політик на розвиток молодіжного потенціалу [2; 6].

Виявлено, що в українському контексті існує низка методологічних прогалин — недостатня стандартизація показників, обмежена доступність лонгітюдних даних, фрагментарність міжвідомчої взаємодії [9; 12]. Подолання цих проблем потребує інституційного зміцнення системи збору та обробки даних, удосконалення інструментів моніторингу, розвитку цифрових аналітичних платформ і формування міжгалузевих дослідницьких команд.

Таким чином, результати дослідження дозволяють зробити такі узагальнення: методологічна модернізація системи дослідження людського капіталу молоді є ключовою умовою інтеграції України до європейського освітнього та соціального простору; комбіновані методи (*mixed methods approach*) забезпечують найбільшу валідність результатів, поєднуючи статистичні індикатори з емпіричними даними якісних досліджень;

запровадження системи оцінювання впливу (impact evaluation) сприяє формуванню доказової бази для ефективного публічного управління розвитком молоді; адаптація європейських методик оцінювання до українських реалій має ґрунтуватися на стандартах OECD, ETF та Європейської комісії з урахуванням національних інституційних особливостей; розвиток аналітичного потенціалу органів влади у сфері молодіжної політики є передумовою підвищення ефективності державних програм і зростання людського капіталу молодого покоління.

Отже, впровадження сучасних методів дослідження людського капіталу молоді має стати не лише науковим завданням, а й інструментом стратегічного управління, який дозволить Україні посилити інтеграцію в європейський простір, забезпечити сталий розвиток людського потенціалу та підвищити якість публічної політики в молодіжній сфері.

Висновки. Розвиток людського капіталу молоді є визначальним чинником модернізації публічного управління та критичною передумовою забезпечення ефективної європейської інтеграції України. Молоде покоління виступає ключовим носієм інноваційного та соціального потенціалу, що детермінує спроможність держави до сталого розвитку. Методологічна еволюція досліджень ЛК демонструє парадигмальний зсув до системного, багаторівневого підходу, що інтегрує кількісні індикатори та якісні соціологічні інструменти. Це забезпечує комплексне розуміння процесів формування компетентностей, мобільності та громадянської участі.

Пріоритетним напрямом для публічної політики є імплементація доказово орієнтованого підходу (evidence-based policy) та ефективне використання методів оцінки впливу (impact evaluation). Це підвищить результативність державних програм розвитку молоді.

Таким чином, розвиток ЛК молоді потребує інституційно сталої системи досліджень, інтегрованої у європейський простір. Формування такої системи гарантує зростання конкурентоспроможності української молоді та перетворює ЛК на стратегічний ресурс державного розвитку, наближуючи управління до європейських стандартів.

1. Council of Europe – Youth Department. (2024). Youth for Democracy in Ukraine: project overview and methodological resources. Council of Europe. <https://www.coe.int/en/web/kyiv/youth-for-democracy-in-ukraine>

2. European Commission. (2024). Commission Staff Working Document — Ukraine 2024 Report (Enlargement Package) [SWD(2024) 699 final]. European Commission. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2024-communication_en

3. European Commission (Erasmus+). (2023). Erasmus+ Annual Report 2022. European Commission. <https://erasmusplus.org.ua/en/news/erasmusplus-annual-report-2022/>

4. European Training Foundation. (2020). Policies for Human Capital Development in Ukraine: TRP Assessment Report. European Training Foundation. <https://www.etf.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/trp-assessment-reports/ukraine-2020>

5. OECD. (2023). Social and emotional skills: Latest evidence on teachability, assessment and integration into education systems. OECD Publishing. https://www.oecd.org/education/social-and-emotional-skills_9a01e852-en.htm

6. OECD. (2024). Strengthening the human capital of forcibly displaced persons in and from Ukraine. OECD Publishing. https://www.oecd.org/publications/strengthening-the-human-capital-of-forcibly-displaced-persons-in-and-from-ukraine_9afedf7c-en.htm

7. Criscuolo, C., Gal, P., & Freund, L. (2024). Human capital at work: Five facts about the role of skills for firm productivity, growth, and wage inequality (OECD Productivity Working Papers No. 36). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/486c0289-en>

8. Йгерт, В., de la Maisonneuve, С., & Le Thi, G. (2022). A new macroeconomic measure of human capital: Exploiting PISA and PIAAC — linking education policies to productivity (OECD Working Paper). OECD. https://www.oecd.org/eco/growth/a-new-macroeconomic-measure-of-human-capital-exploiting-pisa-and-piaac-linking-education-policies-to-productivity_2ab38013-en.htm

9. United Nations Development Programme (UNDP). (2024). Perspectives of Youth in Ukraine, 2021–2023 (National youth survey and analysis). UNDP Ukraine. <https://www.undp.org/publications/perspectives-youth-ukraine-2021-2023>

10. UNICEF Ukraine. (2024). A Brighter Future: An Investment Case for Youth in Ukraine [Policy brief]. UNICEF Ukraine. https://www.unicef.org/ukraine/media/48811/file/Youth%20Investment%20Case_Brief_EN.pdf

11. World Bank. (n.d.). Human Capital Index background and methodological notes. World Bank Open Data. Retrieved November 6, 2025, from <https://data.worldbank.org/indicator/ny.hci>

12. World Bank. (2023). Human Capital Country Brief — Ukraine. World Bank. <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/64e578cbeaa522631f08f0cafba8960e-0140062023/related/HCI-AM23-UKR.pdf>

1. Council of Europe – Youth Department. (2024). Youth for Democracy in Ukraine: project overview and methodological resources. Council of Europe. <https://www.coe.int/en/web/kyiv/youth-for-democracy-in-ukraine>

2. European Commission. (2024). Commission Staff Working Document — Ukraine 2024 Report (Enlargement Package) [SWD(2024) 699 final]. European Commission. https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2024-communication_en

3. European Commission (Erasmus+). (2023). Erasmus+ Annual Report 2022. European Commission. <https://erasmusplus.org.ua/en/news/erasmusplus-annual-report-2022/>

4. European Training Foundation. (2020). Policies for Human Capital Development in Ukraine: TRP Assessment Report. European Training Foundation. <https://www.etf.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/trp-assessment-reports/ukraine-2020>

5. OECD. (2023). Social and emotional skills: Latest evidence on teachability, assessment and integration into education systems. OECD Publishing. https://www.oecd.org/education/social-and-emotional-skills_9a01e852-en.htm

6. OECD. (2024). Strengthening the human capital of forcibly displaced persons in and from Ukraine. OECD Publishing. https://www.oecd.org/publications/strengthening-the-human-capital-of-forcibly-displaced-persons-in-and-from-ukraine_9afedf7c-en.htm

7. Criscuolo, C., Gal, P., & Freund, L. (2024). Human capital at work: Five facts about the role of skills for firm productivity, growth, and wage inequality (OECD Productivity Working Papers No. 36). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/486c0289-en>

8. Йгерт, В., de la Maisonneuve, С., & Le Thi, G. (2022). A new macroeconomic measure of human capital: Exploiting PISA and PIAAC — linking education policies to productivity (OECD Working Paper). OECD. https://www.oecd.org/eco/growth/a-new-macroeconomic-measure-of-human-capital-exploiting-pisa-and-piaac-linking-education-policies-to-productivity_2ab38013-en.htm

9. United Nations Development Programme (UNDP). (2024). Perspectives of Youth in Ukraine, 2021–2023 (National youth survey and analysis). UNDP Ukraine. <https://www.undp.org/publications/perspectives-youth-ukraine-2021-2023>

10. UNICEF Ukraine. (2024). A Brighter Future: An Investment Case for Youth in Ukraine [Policy brief]. UNICEF Ukraine. https://www.unicef.org/ukraine/media/48811/file/Youth%20Investment%20Case_Brief_EN.pdf

11. World Bank. (n.d.). Human Capital Index background and methodological notes. World Bank Open Data. Retrieved November 6, 2025, from <https://data.worldbank.org/indicator/ny.hci>

12. World Bank. (2023). Human Capital Country Brief — Ukraine. World Bank. <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/64e578cbeaa522631f08f0cafba8960e-0140062023/related/HCI-AM23-UKR.pdf>